

EEN DANS-
PRODUCTIE
VAN

REUT
SHEMESH + *FABULEUS*

ULTRA

ULTRA – KORT

- *ULTRA* is een **dans/bewegings-productie** van choreograaf Reut Shemesh en *fABULEUS*.
- De voorstelling duurt ongeveer 50'.
- Bekijk hier [de teaser](#)
- Bekijk hier een [reportage van 100% Cultuur](#)
- **fABULEUS** maakt theater-, dans- en circusvoorstellingen voor alle leeftijden. Het gezelschap onderscheidt zich van andere huizen door wie er op het podium staat: in de jongerenproducties zijn dat jongeren afkomstig uit alle uithoeken van Vlaanderen en Brussel. Audities bij *fABULEUS* staan open voor iedereen. Je hoeft niet per se ervaring te hebben. Dus ook de leerlingen uit jouw klas zouden in een *fABULEUS*-productie terecht kunnen komen.
- In *ULTRA* staan **10 jongeren** (v/x/m) tussen 15 en 21 jaar op het podium.
- Enkele vragen die aan de basis liggen van deze productie: **wat is 'mannelijkheid'**? Heeft iedereen een 'mannelijke kant'? Wanneer wordt mannelijkheid 'toxisch'? Is de dynamiek in een groep jongens anders dan in een groep meisjes? Wat is de rol van de man in onze veranderende wereld? Hoe is het om op te groeien in een tijd waarin sommige groepen de klassieke rolpatronen in vraag stellen en anderen daar juist naar terug willen?
- Reut kreeg het idee voor *ULTRA* toen ze op een nacht geconfronteerd werd met een 'leger' **voetbalsupporters** in een treinstation. Het viel Reut op dat de groep bijna alleen uit mannen bestond. Reut was altijd al geïnteresseerd in de aantrekkingskracht van groepen en in de manieren waarop groepen zich onderscheiden en uitdrukken (bvb in kledingstijl). Nu ging ze zich verdiepen in de wereld van ultra's, fanatieke voetbalsupporters. Ze ging op bezoek bij ultra's om ze te interviewen en te fotograferen. Al snel werd het onderwerp van deze productie breder toen Reut zich vragen begon bij het zelfbeeld van deze mannen. Welke kwetsbaarheid zat verscholen onder dat stoere uiterlijk? In *ULTRA* zitten bijna geen letterlijke verwijzingen meer naar voetbal of sport, maar de oorspronkelijke inspiratie blijft wel een interessante invalshoek om naar de productie te kijken en om na te denken over **zelfbeeld**, energie, **competitie** en **emotie**.
- *ULTRA* heeft **geen verhaal**. Het is ook **geen (show)dans** zoals je misschien gewend bent van televisie. Verwacht dus geen verfijnde of synchrone choreografieën, maar eerder een aaneenschakeling van **beelden**, **sferen** en **acties**. De voorstelling heeft iets van een **ritueel**, waarin 10 jongeren hun 'mannelijke' energie de vrije loop laten. Explosief en kwetsbaar. Op de dunne lijn tussen vrolijkheid en agressie.

Heeft u vragen of suggesties voor omkadering? Neem gerust contact met ons op!

Filip Bilzen

communicatie & educatie *fABULEUS*

filip@fabuleus.be

VOORBEREIDING IN DE KLAS

Het is belangrijk dat de leerlingen op voorhand te horen krijgen dat ze naar een dansproductie gaan kijken en wat ze ongeveer kunnen verwachten. De samenvatting hierboven is een goed startpunt. *ULTRA* heeft geen verhaal en geen cliffhangers: er is dus **geen gevaar voor spoilers**.

Daarnaast zou het goed zijn om samen met de leerlingen na te denken over wat 'mannelijkheid' betekent in onze maatschappij en hoe die ideeën ons zelfbeeld bepalen.

Het posterbeeld

Toon de poster, flyer of de voorpagina van deze brochure ([hier apart als png te downloaden](#)).

- *Welke verwachtingen roept het beeld op?*
- *Welke associaties maak je met het woord ULTRA?*

Eerdere theaterbezoeken

Bespreek met de leerlingen wat het betekent om naar een voorstelling te gaan kijken. *Ga ze soms in hun vrije tijd naar dans of naar theater? Waarom wel/niet?*

- *Hebben de leerlingen eerdere ervaringen met schoolvoorstellingen? Waren die een succes? Waarom wel? Waarom niet?*
- *Beseffen leerlingen welke rol ze zelf spelen tijdens een live-voorstelling? Welke invloed ze hebben op elkaar, op de spelers, op hun eigen ervaring?*
- *Zijn ze vertrouwd met theatercodes? [Dit filmpje](#) is een beetje schools, maar wel duidelijk. Hoe schools mag/moet een schoolvoorstelling zijn? Het is voor leerkrachten (en leerlingen) vaak moeilijk om de juiste balans te vinden. Hoe vrijer, hoe ongedwongener, hoe beter, maar dat is een gedeelde verantwoordelijkheid.*

Kijken naar dans

ULTRA is een bewegingsvoorstelling: iets tussen dans en theater in. *Hoe kijk jij naar dans, theater of beeldende kunst? Ben je iemand die alles wil begrijpen of maak je liever je eigen verhaal?*

Naar dans kijken **lijkt op luisteren naar muziek**. Je beleeft het intuïtief, op je gevoel, je hoeft niet op zoek te gaan naar een logische samenhang. Je mag nadenken over betekenis of symboliek, maar je mag het ook gewoon op je af laten komen. *Wat zie je? Wat voel je? Wat doet het met je?* Misschien wordt je verbeelding geprikkeld of herinner je je iets van lang geleden. Misschien raak je afgeleid en ben je opeens de draad kwijt. Dat kan geen kwaad. Je kan niet echt een clue missen. Je kan elke scène zien als een nieuw begin.

Ben je ongeduldig of snel afgeleid? Hoe ga je om met dingen die je niet begrijpt, die je raar vindt of saai?

"Je hoeft niet alles te begrijpen". Het gaat in tegen alles wat je op school meekrijgt. Net daarom is het gemakkelijker gezegd dan gedaan. **Het is lastig om een voorstelling of een kunstwerk niet te begrijpen.** Het is vervelend, saai, irritant, beangstigend... Maar dat geldt dus voor alles wat ongreepbaar, onbegrijpelijk, overweldigend is in het leven. In die zin is kunst misschien wel een oefening in het omgaan met dat ongemak, een oefening om niet weg te lopen en om elke keer je verwachtingen los te laten en die open blik terug te vinden.

Kunnen de leerlingen elkaar tips geven over hoe je kan omgaan met ongeduld, met niet-begrijpen? Zien ze ook voordelen aan kunstwerken, gedichten of producties die op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden?

Het bijzondere van kijken naar dans is dat er geen sprake is van goed of fout. **Iedere leerling heeft zijn eigen persoonlijke verbinding** met de voorstelling, heeft daarbij andere gedachten en gevoelens gehad en een eigen mening gevormd. Praten over een dansvoorstelling biedt leerlingen ruimte om te ervaren dat anderen iets anders gezien en beleefd kunnen hebben en wellicht een andere mening hebben en dat het ene niet meer waard is dan het andere. Zienwijzen en ervaringen van medeleerlingen kunnen nieuwe inzichten geven; door het delen, verrijken de leerlingen elkaar. Als leerkracht kun je je laten verrassen door wat je leerlingen gezien en beleefd hebben en door hun gedachten en ideeën hierbij.

Meer weten over het (na)bespreken van dans in de klas?

[In dit document](#) vindt u een uitgebreide beschrijving van het kijken naar dans (voor verschillende leeftijden) en vragen voor een klasgesprek.

HET IDEE VOOR ULTRA

Reut Shemesh is geboren in Tel Aviv, maar woont en werkt al jarenlang in Duitsland. Ze studeerde Dans aan de kunstschool ArtEZ in Arnhem en volgde een postdoctorale opleiding Media aan de Kunsthochschule für Medien (KHM) in Keulen. De inspiratie voor ULTRA heeft alles te maken met een bevreemdende ervaring die Reut Shemesh had met een aantal voetbalsupporters, zogenaamde **ultra's**, in het treinstation van het Duitse Essen.*

Reut: 'Een grote groep mannen marcheerde er, in het zwart gekleed en halfdrunken. Langs de kant stonden agenten, om de orde te bewaren. Ik vond de confrontatie in de eerste plaats beangstigend, te meer omdat ik zwanger was. Toch was ik ook gefascineerd: hun optreden deed me aan een choreografie in een musical denken, al had het evengoed een demonstratie kunnen zijn.'

(Reut vertelt dit voorval ook in [dit interview met TV-programma 100% Cultuur](#))

De luidruchtige ultra's liepen dan wel voorbij, hun bewegingen bleven nazinderen bij Shemesh. 'Wat ik had gezien, leek een extreme uiting van **toxische mannelijkheid**. Tegelijk ontdekte ik ook andere dingen toen ik de afzonderlijke elementen van hun choreografie ging ontleden. Het zweeft op de hoofden, de collectiviteit van de beweging; die dingen roepen ook positieve associaties bij ons op. Als je ze isoleert, hoeven ze niet toxisch te zijn.'

De ervaring zette Shemesh op het spoor om de denkbeelden rond mannelijkheid verder te onderzoeken. Wie haar voorstellingen kent, kijkt daar wellicht niet van op. Shemesh' werk gaat vaak over **de aantrekkingskracht van groepen** en **de manieren waarop groepen zich uitdrukken** (in acties en symbolen, uniformen...). De voorstelling [LEVIAH](#) (2015) gaat over het trauma en de wanhoop van dienstplichtige vrouwelijke soldaten, die zich moeten assimileren aan het door mannen gedomineerde Israëliëse leger. [ATARA](#) (2019) zoomt in op de belevingswereld van joods-orthodoxe vrouwen. [COBRA BLONDE](#) (2018) neemt het Duitse carnaval en het cliché vrouwbeeld van majorettes op de korrel.

Overal in Europa vind je ultra's. Elke groep heeft zijn eigen sjaals, spandoeken, leuzen en choreografieën. Op het eerste gezicht lijken ze de verpersoonlijking van mannelijke clichés: een groep ruwe bolsters die met hun verzamelde decibels de publieke ruimte bezette. Maar achter die façade schuilen individuele verhalen, geloofde Shemesh, die de ultra's contacteerde voor een gesprek.

Reut: 'Sommigen onder hen zijn inderdaad devoot. Zo vertelde een man me dat hij meer had gehuild toen zijn team kampioen werd dan toen zijn dochter werd geboren. Daarbij speelt mee dat veel ultra's in die groep geboren worden, die is haast letterlijk hun familie. Anderzijds sprak ik ook mensen die die gezamenlijke uitbundigheid kunnen relativiseren; ze erkennen dat ze individueel moeilijker hun emoties uiten en dat het voetbal een uitlaatklep biedt. In die zin is het stadion hun safe space, een plek waar ze zich veilig voelen om hun emoties te uiten.'

In dezelfde tijd beviel Reut van een zoon en ze stelde zich de vraag met welk manbeeld hij zou opgroeien. Moest hij bepaalde eigenschappen in zichzelf aanwakkeren en andere onderdrukken?

Reut: 'Ik ben geboren in een gezin met drie meisjes en een jongen. Mijn broer was het lievelingetje thuis en werd verwend, terwijl mijn zussen en ik verwacht werden om al op jonge leeftijd in het huishouden bij te springen. Met onze twee kinderen wil ik het anders aanpakken, maar alleen al in de school van ons driejarige zoontje zie ik hoe hardnekkig sommige mechanismen zich blijven manifesteren. Als hij op de speelplaats valt, bijvoorbeeld, voelt hij als jongetje nog altijd de druk om te tonen dat de pijn wel meevalt. Een meisje daarentegen wordt meteen met zorgende mensen omringd.'

Wanneer is mannelijkheid 'toxisch'? Wat is de schoonheid van man-zijn? Voor haar creatie bij fABULEUS stelde Shemesh uiteindelijk een cast samen met **10 jongeren van alle genders**, want ook meisjes en non-binaire jongeren worden beïnvloed door wat onze maatschappij bestempelt als 'mannelijk'.

Reut: 'Als je aan de slag wilt gaan met ideeën over mannelijkheid die we op lichamen projecteren, biedt een diverse cast een dankbaarder uitgangspunt. De ultra's zelf staan niet meer op de voorgrond. Ik heb hun lichaamstaal wel proberen te vatten in een *choreografisch lexicon*, een woordenschat van bewegingen. Maar het zijn de jongeren zelf die spreken, met hun eigen lichamen.'

* Delen van deze tekst zijn gebaseerd op een interview met Reut, geschreven door journalist Gilles Michiels in oktober 2023, voor het programmablaadje van *ULTRA*.

WAT IS MANNELIJK?

Het is heel interessant om de leerlingen op voorhand te laten nadenken over hun 'manbeeld', omdat ze daardoor misschien iets gevoeliger of gericht zullen kijken naar de voorstelling. Het blijft wel belangrijk om mee te geven dat **ULTRA geen letterlijke uitbeelding** is van deze thematiek. Als de voorstelling totaal andere associaties of gevoelens oproept is dat ook perfect.

Labels

In de samenleving wordt iedereen geconfronteerd met verwachtingen en labels rond 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid'. Deze ideeën zijn sociaal en cultureel bepaald en evolueren in de tijd.

De voorbije jaren is veel aandacht gegaan naar **de emancipatie van meisjes en vrouwen**, maar onze maatschappij loopt een beetje vast op de vraag hoe een **hedendaagse man** zich zou moeten gedragen. Soms zeggen we dat mannen meer in contact moeten komen met hun zogenaamd 'vrouwelijke' kant (zorgzamer zijn, meer contact maken met hun gevoelens, meer communiceren...). Op andere momenten vinden dan weer dat mannen niet flauw moeten doen en zich maar moeten 'vermannen'. Die gemengde signalen brengen sommige mannen en jongens (maar ook meisjes en vrouwen) in verwarring. In dat gat springen opiniemakers of influencers, zoals Andrew Tate en Jordan Peterson, die een extreem (vrouwonvriendelijk) manbeeld promoten en daarmee een groot publiek bereiken.

Wat betekent mannelijkheid voor jou? Roept de term veel associaties op of zegt het juist heel weinig? Betekent het iets anders voor jou dan voor je vader, je moeder, je grootouders?

Zijn er bepaalde mannen (in je familie, in de media, op sociale media) aan wie jij je spiegelt? Waarom? Wat leer je van hen?

In het radioprogramma Nieuwe Feiten deed psycholoog en gedragseconoom Mathias Celis een opvallend uitspraak tijdens [een item over veganisme](#): "Als vrouw kan je moeilijker je vrouwelijkheid verliezen. Je moet er niet voor vechten. Dit in tegenstelling tot mannen: die moeten vechten om hun mannelijkheid te bewaren. Hun kleding, de manier waarop ze zich uitdrukken, de dingen die ze zeggen of denken... ze tonen allemaal aan in welke mate je een 'man' bent."

Voel je dit ook zo aan? Zijn er bepaalde dingen die een jongen niet kan doen of zeggen omdat ze niet 'mannelijk' genoeg zijn? Zijn die ideeën of regels anders wanneer je

- *alleen bent?*
- *in een groep jongens bent, tov een groep meisjes?*
- *bij leeftijdgenoten bent, tov omringd door volwassenen?*

Wat betekent mannelijkheid voor jongeren? Tiktokkers **Hariette Sylva** (@miss.sylva) en **Daniël Marien** (@bruinejongen) gingen de straat op in Leuven en maakten deze video's:

Wil je hier verder op doorwerken, dan is **MoveMen** een interessante bron van achtergrondinformatie, lesmateriaal en workshops. MoveMen sensibiliseert en informeert over stereotypen en schadelijke opvattingen over mannelijkheid. Op hun site vind je onder andere [deze zeer uitgebreide lesmap](#), waaruit we op de volgende pagina's een reeks teksten en oefeningen citeren. Op hun site staat ook [dit filmpje](#) wat een fijne opener kan zijn voor een klasgesprek.

Nog meer bronnen:

- ★ documentaire: [Man Made](#)

- ★ artikel: [Men are lost. Here's a map out of the wilderness](#)

- ★ podcast: [The new crisis of masculinity](#)

EQUISCHOOLS

Samen met jongeren

werken aan
een (gender)gelijke
en geweldloze
samenleving

Intro

Het is belangrijk te spreken over gender want iedereen krijgt ermee te maken, ook jongeren en zij die werken met jongeren, mensen die binnen de maatschappelijke hokjes passen en zij die daar niet in passen. Gender heeft een grote invloed op ons dagelijks leven: op ons gedrag, hoe we in relatie staan met elkaar, op de geldende maatschappelijke regels, de taal die we gebruiken, wat we te zien en te horen krijgen in de media, ... en ook de kansen die we krijgen in de samenleving. Soms zijn we ons daarvan bewust en soms werkt gender op meer onzichtbare manier in op ons doen en laten.

Het woord *gender* wordt regelmatig gebruikt om te verwijzen naar verscheidene – vaak uiteenlopende – zaken. In dit hoofdstuk krijg je meer uitleg over gender op individueel en maatschappelijk niveau. Begrippen zoals geslacht, gender, genderidentiteit en genderexpressie worden grondig uitgelegd.

Gender op individueel niveau

Het woord *gender* wordt vaak gebruikt om te verwijzen naar iemands **geslacht** of **seks**. Gender en geslacht zijn met elkaar verbonden, maar zijn niet hetzelfde. De woorden geslacht en seks verwijzen naar de biologische kenmerken die we gebruiken om een persoon (al bij de geboorte) te identificeren als man of vrouw. Geslacht verwijst naar geslachtsorganen (penis, vagina, baarmoeder, testikels, ...), geslachtshormonen (bv. oestrogeen, testosteron, ...) en chromosomen (XX, XY, XXY, Y, ...). Iemand identificeren als man of vrouw op basis van biologische kenmerken is echter niet zo eenduidig als het lijkt. Personen met een intersekse variatie ontwikkelen een combinatie van (interne en externe) geslachtskenmerken die niet zomaar in te delen is in de tweedeling van man of vrouw. Hoewel een correcte inschatting van het aantal mensen met een intersekse variatie moeilijk te vinden is, stelt Intersekse Vlaanderen een midden-schatting van ongeveer 1,7% van de bevolking voor. Er wordt bovendien aangenomen dat er meer dan 40 verschillende variaties zijn die allemaal onder de koepelterm “intersekse” vallen.¹ Onder druk van maatschappelijke normen beslissen sommige ouders om hun baby snel na de geboorte te laten

opereren zodat het kind toch past in de binaire man-vrouw norm. Meer en meer personen met een intersekse variatie en belangenorganisaties, zoals Intersekse Vlaanderen, komen echter op voor zelfbeschikkingsrecht van personen met een intersekse variatie.

Genderidentiteit is je innerlijke gevoel: je kan je bijvoorbeeld man, vrouw, beide, geen van beide of soms man en soms vrouw voelen. Dit gevoel staat los van je biologisch geslacht. Wanneer iemand zich identificeert met het geslacht dat die kreeg toegewezen bij de geboorte, spreken we van een **cisgender** persoon. Bijvoorbeeld, iemands biologisch geslacht is vrouw en die persoon voelt zich vrouw. **Transgender** personen identificeren zich anders dan het geslacht dat ze bij de geboorte kregen toegewezen. Bijvoorbeeld, iemands biologisch geslacht is vrouw en die persoon voelt zich man. Bovendien zijn er ook personen die zich niet thuis voelen in de hokjes ‘man’ of ‘vrouw’. Sommigen van hen voelen zich geen van beide, terwijl anderen zich net man én vrouw voelen. De genderidentiteit van **non-binaire personen** stemt niet overeen met de traditionele binaire manvrouw-opdeling. Van de gehele transgender populatie identificeert volgens een recente Belgische studie 22% zich als non-binair.² We spreken van een **genderfluïde** genderidentiteit als iemand zich soms man en soms vrouw voelt.

Rond de gemiddelde leeftijd van 5 jaar kunnen de meeste kinderen hun genderidentiteit en die van anderen herkennen. Biologisch geslacht kunnen kinderen al herkennen vanaf 2 of 3 jaar. Dit wil echter niet zeggen dat deze genderidentiteit vast staat. De genderidentiteit bevat vaak ook erg veel genderstereotypen. Gemiddeld merken we dat kinderen rond de leeftijd van 7 jaar kunnen uiten of hun biologisch geslacht overeenkomt met hun genderidentiteit.³

Genderexpressie verwijst naar de manier waarop personen zich naar de buitenwereld uiten: kleding, haarstijl, gedragingen, lichaamstaal, stemgebruik, ...⁴ Iemands genderexpressie kan door de maatschappij gezien worden als eerder vrouwelijk of eerder mannelijk.

Seksuele oriëntatie is de seksuele aantrekking die je voelt ten aanzien van personen. Je kan je seksueel aangetrokken voelen tot personen met dezelfde genderidentiteit (homoseksualiteit), personen met een andere genderidentiteit (heteroseksualiteit),

personen met dezelfde genderidentiteit én andere genderidentiteiten (biseksualiteit) of tot een persoon ongeacht iemands genderidentiteit (panseksualiteit). Bij **aseksualiteit** voel je weinig tot geen seksuele aantrekkingskracht. Deze personen hebben doorgaans weinig of helemaal geen zin in seksueel contact.⁵

Seksuele oriëntatie staat niet gelijk aan **romantische oriëntatie**. Vaak vallen romantische en seksuele aantrekkingskracht samen, maar dat is lang niet voor iedereen zo.⁶ Romantische oriëntatie gaat over op wie je verliefd wordt of over wie je vlinders in je buik bezorgt. Wil je meer weten over seksualiteit, seksuele en romantische aantrekkingskracht; zie Thema 6. Seksualiteit.

Seksuele oriëntatie, genderidentiteit en -expressie worden vaak aan elkaar gelinkt of met elkaar verward, maar het zijn allemaal andere aspecten van iemands individuele beleving van gender. Bovenstaande begrippen staan los van elkaar en allerlei combinaties zijn mogelijk. Bijvoorbeeld: een homoseksuele (seksuele oriëntatie) cis man (genderidentiteit) kan zowel een meer mannelijke als meer vrouwelijke expressie hebben (genderexpressie). Een transgender vrouw (genderidentiteit) kan zowel hetero-, homo- of biseksueel zijn (seksuele oriëntatie).⁷

HOLEBI en LGBTQIA+: Wat?!

LGBTQIA+ is een acroniem voor Lesbisch, homo (Gay), Biseksueel, Transgender, Queer, Intersekse, en Aseksueel. Het plusteken staat dan voor alle personen en groepen die buiten de (cis)gender-norm en heteronorm vallen, maar die niet gerepresenteerd zijn in één van de letters.

Terwijl de term 'holebi' (HOMo – LEsbisch – Biseksueel) duidelijk verwijst naar iemands seksuele oriëntatie komt bij het acroniem LGBTQIA+ zowel diversiteit in geslacht (intersekse), seksuele oriëntatie (lesbisch, homo, biseksueel, aseksueel), als genderidentiteit (transgender) allemaal samen in één letterwoord. Dit kan soms verwarrend zijn, maar ze verwijzen wel degelijk naar andere aspecten van iemands individuele gender beleving.

Gender als maatschappelijk gegeven

In de samenleving wordt iedereen geconfronteerd met de sociale ideeën rond 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid'. Om dit maatschappelijk kader te benoemen wordt het woord gender gebruikt. Het begrip *gender* verwijst naar alle ideeën, normen en verwachtingen rond 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid'. Deze zijn sociaal en cultureel bepaald én zijn veranderlijk. Gendernormen geven enerzijds aan wat het *maatschappelijk idee* is over hoe mannen en vrouwen zijn (sociale normen), anderzijds geven ze aan hoe ze zich *zouden moeten* gedragen (sociale verwachtingen). Deze normen worden (meestal onbewust) aangeleerd en geïnternaliseerd zodat deze regels als heel natuurlijk aanvoelen. De ideeën die we meekrijgen over mannelijkheid en vrouwelijk, bijvoorbeeld via onze ouders, de school en de media, spelen een belangrijke rol bij het vormen van ons zelfbeeld en ons beeld van anderen.⁸ Zo blijkt bijvoorbeeld uit onderzoek dat de omgeving verschillend reageert op jongensbaby's en meisjesbaby's wanneer die leren kruipen. Meisjes die een steile helling opkruipen worden sneller in veiligheid gebracht. Impliciet geeft dat de boodschap mee dat meisjes beter risico's vermijden.¹⁰

Ongeacht de verscheidenheid op individueel niveau wordt iedereen al voor de geboorte door de samenleving opgedeeld in de binaire opdeling 'jongens' en 'meisjes', waaraan bepaalde verwachtingen gekoppeld worden. Iedereen wordt geconfronteerd met maatschappelijke ideeën rond mannelijkheid en vrouwelijkheid, ongeacht iemands genderidentiteit. Zo leeft nog steeds het idee dat bepaalde eigenschappen en talenten, speelgoed, hobby's, kleding, interesses, studiekeuze, jobs, ... eerder 'mannelijk' zijn en andere eerder 'vrouwelijk'. Bovendien leeft er een druk om aan deze verwachtingen te voldoen (zie ook Workshop 3: Man box/ vrouw box, p. 46).¹¹

Assertiviteit, onafhankelijkheid en dominantie worden gezien als typisch 'mannelijke' eigenschappen, terwijl behulpzaamheid, emotionaaliteit en een zorgzaamheid worden toegeschreven aan vrouwelijkheid (*maatschappelijke ideeën*). Deze maatschappelijke ideeën hebben een invloed op de verwachtingen die we hebben over hoe iemand zich zou moeten gedragen. Zo wordt bijvoorbeeld verwacht dat mensen binnen het man-hokje de kostwinner zijn en emoties

Waarom maken we hokjes bij als we er eigenlijk van af willen?

In een ideale wereld zijn er geen hokjes en kan iedereen gewoon zijn wie ze willen zijn. Aangezien het maatschappelijk kader ons echter in één van de twee hokjes 'man' of 'vrouw' probeert te duwen, voelen veel mensen zich hier niet goed bij. Om een plaatsje in de samenleving te creëren waar ze bij passen en om zichtbaarheid te geven aan de eigen (gender)identiteit worden er hokjes of labels bijgevoegd. Dit is een manier om de beperktheid van de huidige binaire opdeling in vraag te stellen en aan te vechten.¹²

in bedwang kunnen houden, terwijl van personen in het vrouw-hokje verwacht wordt dat ze zorgend en lief zijn. Op vlak van seksueel gedrag wordt mannelijkheid gelinkt aan initiatief nemen en promiscuïteit en vrouwelijkheid eerder aan een passieve houding en kieskeurigheid.¹³

Gender ordent de samenleving via gendernormen over mannelijkheid en vrouwelijkheid. Op verschillende maatschappelijke domeinen kunnen we deze tweedeling zien. Deze ordening is echter jammer genoeg niet neutraal. Vaak is er een hiërarchie van 'mannelijke' boven 'vrouwelijke' eigenschappen, beroepen en taken. In deze historisch gegroeide genderconstructies zien we veel discriminatie en sociale onrechtvaardigheden.¹⁴

Natuur en/of cultuur?

Zijn verschillen aangeboren of aangeleerd? Het nature-nurture debat is de discussie over de oorsprong van onze eigenschappen als individu. Binnen deze discussie zijn er verschillende standpunten. Deze variëren tussen twee extremen: natuur en cultuur.

Natuur: Verschillen zijn natuurlijk en aangeboren. Ze behoren tot onze biologische en genetische afdruk. De verschillen zijn daarom vast: ze zijn niet gebonden aan tijd- of plaats.

Cultuur: Verschillen zijn aangeleerd. Ze zijn gevormd door onze specifieke opvoeding en de bredere samenleving. De verschillen zijn daarom veranderlijk en afhankelijk van tijd en de samenleving.

Er is steeds meer consensus dat zowel biologische (natuur) als sociale elementen (cultuur) invloed hebben. Zowel genen, hormonen, opvoeding, socialisatie en gendernormen bepalen 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid'. Hoe de beïnvloeding gebeurt en hoe zwaar natuur en cultuur doorwegen, is nog onderwerp van discussie.¹⁵

Mannelijkheid

Zonder onrecht te willen doen aan de huidige¹⁵ worstelingen van vrouwen en personen die in het vrouw-hokje geduwd worden, gaan we toch even dieper in op de problemen die strikte mannelijke gendernormen met zich meebrengen. Terwijl de vrouwenbeweging al jarenlang streeft naar emancipatie, is de beweging tegen mannelijke gendernormen priller en minder in de publieke aandacht. In deze paragraaf nemen we de notie mannelijkheid onder de loep. Uitspraken zoals "*wij zijn echte venten*" wijzen op het feit dat er een 'echte' en 'juiste' vorm van man-zijn en mannelijkheid zou bestaan. Dit noemt men **hegemonische mannelijkheid**. Dit ideaal of dominante discours blijkt echter beperkend en vaak onbereikbaar voor de meesten, met heel wat negatieve gevolgen voor zowel mannen, vrouwen, mensen met een andere genderidentiteit en de maatschappij in zijn geheel (zie kader 'Mannelijke gendernormen en risicovol gedrag').¹⁶

Promundo onderzocht in 2017 de verschillende gendernormen ten aanzien van mannelijkheid. Deze werden geordend in zeven grote categorieën.¹⁷

1. ZELFREDZAAMHEID

Volgens de heersende gendernormen staat mannelijkheid gelijk aan onafhankelijkheid en zelfredzaamheid. Mensen die in het man-hokje geduwd worden, krijgen de boodschap dat ze vooral op zichzelf moeten rekenen wanneer het aankomt op hun fysieke en emotionele gezondheid. Hulp vragen wordt binnen deze norm snel als zwakte beschouwd.

2. STERKTE

Binnen het strikte kader dat door gendernormen wordt gecreëerd, wordt er van mannen verwacht dat ze sterk zijn. Die sterkte kent verschillende luiken: het dominante idee rond mannelijkheid is dat men fysiek sterk moet zijn en bereid moet zijn de eigen reputatie te verdedigen, indien nodig met fysieke macht of geweld. Anderzijds verwacht men ook een soort van emotionele onschendbaarheid. Er wordt verwacht dat ze een bepaalde kracht en sterkte naar de buitenwereld toe moeten uitstralen, zelfs wanneer ze zich kwetsbaar voelen. Andere emoties dan kwaadheid tonen worden sterk ontmoedigd of als zwak bestempeld.

3. FYSIEKE AANTREKKELIJKHEID

Niet alleen van vrouwen wordt verwacht dat ze er ten allen tijde tiptop uitzien, de lat voor mannen ligt eveneens erg hoog op dit vlak. De verwachting rond

mannelijkheid houdt in dat mannen er enerzijds goed uitzien – met voldoende spiermassa, gekleed volgens de laatste trends en een goede haarsnit – en anderzijds wordt er een bepaalde nonchalante houding verwacht: dit schoonheidsideaal bereiken zonder er al te veel tijd en energie in te stoppen.

4. RIGIDE MANNELIJKE GENDERROLLEN

Er bestaat een overtuiging dat huishoudelijk werk en zorgende taken voor vrouwen voorbehouden zijn. De belangrijkste mannelijke rol in het familiale leven is die van de kostwinner. Bepaalde beroepen worden eerder als mannelijk gezien en krijgen daarom meer de voorkeur.

5. HETEROSEKSUALITEIT EN HOMOFOBIE

Heteroseksualiteit is de norm (*heteronorm*). Er is een grote focus op heteroseksualiteit en het aantrekkelijk vinden en hyperseksualiseren van vrouwen. Vanuit dit idee sluit homoseksualiteit niet helemaal aan bij het idee van mannelijkheid, en doet het soms onterecht afbreuk aan iemands mannelijkheid. Men geeft het signaal dat homoseksualiteit hoort vermeden te worden. Homoseksuele mannen worden vaak bestempeld als “geen echte mannen”. Gedrag dat de seksuele voorkeur van mannen in twijfel trekt, bijvoorbeeld het knuffelen van een mannelijke vriend, wordt sociaal afgekeurd en gaat vaak gepaard met scheldwoorden die verwijzen naar vrouwelijkheid of homoseksualiteit zoals ‘gay’, ‘homo’, ‘mietje’, ‘pussy’. Deze ideeën worden bovendien geïnternaliseerd en leven vaak ook (onbewust) verder in de gedachten van homoseksuele mannen.¹⁸

6. HYPERSEKSUALITEIT

Er wordt verwacht dat mannen altijd zin hebben in seks en bij elke vrijpartij klaarkomen. ‘Neen’ zeggen tegen seks wordt in het mannelijk discours niet gezien als een optie, wat dan ook leidt tot een seksuele prestatiedruk en het niet aangeven of overschrijden van hun seksuele grenzen.¹⁹

7. AGRESSIE EN CONTROLE

Gendernormen rond emoties zijn erg aanwezig en sturend. Zo wordt het uiten van emoties als verdriet en teleurstelling niet aangemoedigd, terwijl het uiten van boosheid wel binnen het beeld van mannelijkheid past. Deze boosheid kan soms geuit worden in geweld, wat voor mannen een meer sociaal aanvaarde uitingsvorm is. Er wordt binnen het beeld van mannelijkheid soms verwacht dat fysiek geweld gebruikt wordt om controle te uit te oefenen of te behouden.

Geweld is dus niet altijd een uiting van kwaadheid, maar kan dienen om de eigen positie, reputatie of (familie)eer te verdedigen, om de eigen mannelijkheid te tonen of om controle uit te oefenen over beslissingen thuis en de bewegingsvrijheid van vrouwen. Deze gendernormen hebben niet enkel zware gevolgen voor vrouwen, maar voor de hele maatschappij – ook voor mannen zelf. Hun relationeel, psychisch, seksueel en fysiek welzijn kan hieronder lijden.

Alleen het feit dat deze normen **voor de meeste mannen onbereikbaar** zijn, geeft aanleiding tot tal van psychische problemen. Socialisatie volgens deze traditionele mannelijke gendernormen beperkt de psychologische ontwikkeling, beperkt het gedrag en heeft een negatieve invloed op het mentaal en fysiek welzijn.²⁰ Uit onderzoek blijkt dat mannen gevoelig zijn voor oordelen die hun mannelijke identiteit bedreigen. Dit komt omdat mannelijkheid binnen onze samenleving wordt benaderd als iets is dat moeilijk te verdienen en gemakkelijk te verliezen is. Mannelijkheid is dus een fragiele en kwetsbare eigenschap die telkens opnieuw verkregen en bewezen moet worden.²¹

Gendernormen hebben voor ieder mens als individu en ook voor de maatschappij in zijn geheel verstrekkende gevolgen.

Mannelijke gendernormen en risicovol gedrag

Onderzoek toont de link tussen mannelijkheidsnormen en risicovol of schadelijk gedrag aan.

Enkele cijfers (voor meer statistieken: zie infographic p. 42)

- In België sterven mannen bijna 4 keer zo veel als vrouwen in een verkeersongeval.²²
- In België zitten er 19 keer zoveel mannen in de gevangenis dan vrouwen.²³
- 7 op 10 zelfdodingen in België gebeuren door mannen.²⁴
- 80% van de overlijdens door een overdosis drugs in Vlaanderen treffen mannen.²⁵

Jongens en mannen worden verwacht zelfredzaam te zijn en vooral niet te huilen. Boosheid tonen en geweld gebruiken worden sneller geaccepteerd binnen het strikte gendernormenkader. Dit heeft als gevolg dat ze minder snel hulp zoeken. Middelengebruik is bijvoorbeeld een strategie die vaak gebruikt wordt om met emoties te kunnen omgaan (zie meer in thema 3. Emoties).

WORKSHOP 1.

Mannen, vrouwen of beide?

DOEL

- Deelnemers zijn zich bewust van stereotiepe ideeën over mannelijkheid en vrouwelijkheid
- Deelnemers leggen het verband tussen mannelijkheid en schadelijk of risicovol gedrag

MATERIAAL

- Infographic met statistieken

DUUR

30 min

VERLOOP

1. Vraag aan de deelnemers om recht te staan. Verdeel de ruimte in 2 zones: 'mannen' en 'vrouwen'. Leg uit dat er een aantal vragen komen waarop zij kunnen antwoorden door in de juiste zone te gaan staan: 'mannen', 'vrouwen' of 'beide' (middenlijn). Hoe groter zij het verschil inschatten, des te verder ze van de middenlijn gaan staan. Als ze het verschil klein inschatten, gaan ze dicht bij de middenlijn staan.
2. Check bij elke vraag of deze duidelijk is voor alle deelnemers.
3. Vragen:
 - Wie sterft er gemiddeld vroeger?
 - Wie heeft het meeste kans om een alcoholverslaving te krijgen?
 - Wie sterft er het vaakst aan een overdosis?
 - Wie sterft er het vaakst in een verkeersongeval?
 - Wie wordt het vaakst vermoord?
 - Wie sterft het vaakst aan zelfdoding?
 - Wie zoekt het minst snel hulp?
 - Wie belandt er het vaakst in de gevangenis?
4. Vraag aan een aantal deelnemers hun antwoorden te verduidelijken.
5. Op het einde van de oefening deel je mee dat het antwoord op alle vragen 'MANNEN' is.
6. *Optioneel:* Laat de deelnemers raden naar een aantal cijfers. Schrijf ze op het bord en vergelijk ze met de werkelijke cijfers.

Kanttekening

De cijfers zeggen iets over het verschil tussen de gemiddelde man en de gemiddelde vrouw. Ze geven een maatschappelijke trend weer. Toch kunnen mannen onderling en vrouwen onderling erg van elkaar verschillen en zijn deze cijfers niet op elke vrouw en elke man van toepassing.

Kanttekening

Onderzoek houdt nog vaak enkel rekening met de vakjes 'man' en 'vrouw', terwijl er in de realiteit ook tal van mensen zijn die zich niet identificeren als 'vrouw' of 'man'.

7. Ga dieper in op de antwoorden van een aantal vragen en bespreek de cijfers aan de hand van de infographic. Deel de infographic uit.

Leg uit dat deze cijfers iets zeggen over maatschappelijke trends en verwachtingen (bijvoorbeeld: mannen worden verwacht meer risico's te nemen), het gaat daarbij niet om individueel gedrag.

DISCUSSIE

- Herken je dit in je eigen omgeving? Herken je dit bij jezelf/de mannen die je kent?
- Hoe komt dit? Worden mannen zo geboren of is er iets anders aan de hand?
- Stel dat we buitenaards bezoek krijgen en zij krijgen deze cijfers te zien, hoe verklaar je dit aan hen?
- Is er iets mis met mannen? Wat dan?

AFSLUITING

Wat neem je hiervan mee? Wat heeft er jou verrast? Was dit iets nieuws voor jou?

KERNBOODSCHAPPEN

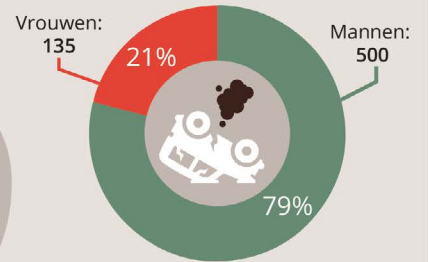
Wereldwijd zien we dat mannen meer risico's nemen die hun leven of hun gezondheid in gevaar brengen en we vragen ons af hoe dit komt.

Infographic WORKSHOP 1. Statistieken

Jongens en mannen als partners in de promotie van gendergelijkheid

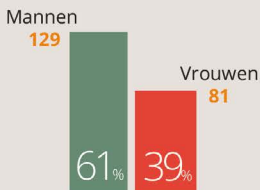
We hebben als maatschappij bepaalde verwachtingen van wat een man hoort te zijn en hoe hij zich hoort te gedragen. We associëren mannelijkheid met kracht, durf, zelfredzaamheid, controle, competitiviteit enzovoort. Tegelijkertijd hebben we moeite met jongens en mannen die zich kwetsbaar opstellen. Dit heeft een enorme impact op het leven van jongens en mannen en op de mensen waarmee zij in relatie staan. Noch mannen, noch vrouwen zouden in hokjes mogen worden geduwd.

Mannen sterven bijna 4 keer zo veel in een verkeersongeval dan vrouwen

Overlijdens in verkeersongevallen in België (2019)

Mannen worden vaker vermoord dan vrouwen

Moordslachtoffers in België (2014)

4 op 5 mensen die overlijden ten gevolge van partnergeweld wereldwijd zijn vrouwen.

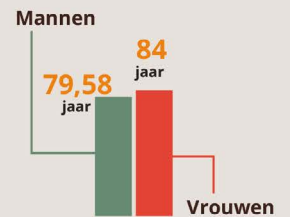

In 80% van alle gevallen van partnergeweld wereldwijd is de dader een man.

Moordslachtoffers gerelateerd aan intrafamiliaal geweld wereldwijd (2019)

Mannen sterven bijna 5 jaar vroeger dan vrouwen

Levensverwachting in België (2019)

7 op 10

zelfdodingen in België treffen mannen

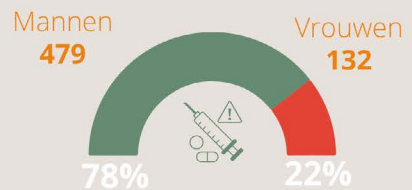
Zelfdoding in België (2017)

Mannen krijgen 2 keer vaker te maken met een alcoholverslaving dan vrouwen

Problematisch alcoholgebruik in Vlaanderen (2018)

Bijna 80% procent van de overlijdens door een overdosis drugs treffen mannen.

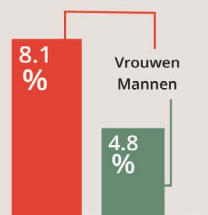

Overlijdens als gevolg van overdosis in Vlaanderen (2007 - 2017)

Mannen zoeken minder hulp dan vrouwen als ze met een (medisch, mentaal of seksueel) probleem zitten

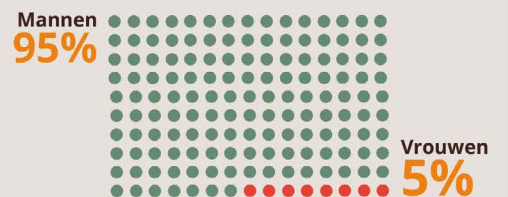

Beroep doen op een psycholoog, psychiater in België (2010)

Slachtoffers van geweld die beroep doen op een hulpverlener in België (2010)

Er zitten 19 keer zoveel mannen in de gevangenis dan vrouwen

Gevangenispopulatie in België (2019)

Een gendergelijke wereld is gezonder, welvarender, productiever en vreedzamer. Gendergelijkheid is niet alleen een vrouwenzaak, het is een maatschappelijke kwestie. Alle mensen in de samenleving hebben er een rol in te spelen want in een gendergelijke wereld wint iedereen!

Mannen die **gelijke** en niet-gewelddadige **gendernormen** hanteren, zijn vaak **gelukkiger** en **gezonder**. Hun partners zijn ook gelukkiger in hun relatie.

Mannen die **ouderschapsverlof** opnemen, **dragen bij** tot gelijk **loon** en **gendergelijkheid** op de werkvloer. Ze zijn een voorbeeld en laten zien dat de zorg voor kinderen ieders verantwoordelijkheid is.

Wanneer mannen **mensen** van alle genders **als gelijke** zien en behandelen, zijn **samenlevingen vreedzamer** en **inclusiever**.

Als **jongens** zien dat hun **vader** volledig **betrokken** is als volwaardige partner in **huishoudelijke taken**, is de **kans 1,5x groter** dat zij hun deel van de onbetaalde **zorgtaken** binnen het huishouden op zich nemen.

Als **meisjes** zien dat hun **vader** zich in **gelijke mate** bezighoudt met **huishoudelijke taken**, zullen zij eerder geneigd zijn buitenshuis te gaan werken en **beroepen te kiezen** die **genderstereotypen overstijgen**.

Door **mannen te betrekken** bij het veranderen van normen en **verwachtingen** rond de rol van vrouwen in de **politiek**, kan de **kloof** tussen mannen en vrouwen op het gebied van politiek **leiderschap** worden gedicht.

Women Deliver (2020). Boys and Men as Partners for Advancing Gender Equality

Opmerkingen:

* Deze cijfers zeggen iets over het verschil tussen de gemiddelde man en de gemiddelde vrouw en geven een maatschappelijke trend weer. Toch kunnen mannen onderling en vrouwen onderling erg van elkaar verschillen en zijn deze cijfers niet op elke vrouw en elke man van toepassing. Er zijn ook andere identiteitskenmerken die van invloed zijn op bovenstaande cijfers.

*Onderzoek houdt nog vaak enkel rekening met de vakjes 'man' en 'vrouw' terwijl er in de realiteit ook tal van mensen zijn die zich anders identificeren (niet als man of als vrouw, of als beide)

WORKSHOP 2.

Gender en speelgoed

DOEL

- Deelnemers begrijpen dat gendernormen vanaf jonge leeftijd worden beïnvloed door bijvoorbeeld het speelgoed dat wordt aangereikt

MATERIAAL

- Computer met internetverbinding
- Projector, scherm en geluidsboxen

DUUR

15 min

VERLOOP

1. Speel het fragment uit de Pano aflevering 'Lieve jongens en stoere meisjes' over jongens- en meisjes-speelgoed (<https://vimeo.com/245395331> - 04:24 - 08:08).
2. Vraag aan de deelnemers wat ze in het filmpje zagen.
3. Start de discussie.
 - Met welk speelgoed speelde je vroeger zelf?
 - Hoe komt het dat jongens en meisjes ander speelgoed aangereikt krijgen?
 - Welke boodschappen krijgen we mee door het speelgoed dat we aangereikt krijgen?
 - Welke gevolgen heeft dat op onze manier van denken?
 - Heeft het speelgoed waarmee je als kind speelt een invloed op de keuzes die je maakt in je latere leven? Denk daarbij aan de hobby's die je doet, de studierichting die je volgt, het beroep dat je kiest, ...
 - Wat als meisjes met "jongensspeelgoed" spelen? Wat als jongens met "meisjesspeelgoed" spelen?
 - Worden meisjes en jongens op dezelfde manier opgevoed? Hoe komt dat? Welke gevolgen heeft dat?
 - Behalve het speelgoed dat je als kind aangereikt krijgt, zijn er nog verschillen in de opvoeding van jongens en meisjes?
 - Wie heeft de meeste invloed op onze opvoeding? Denk aan ouders, leerkrachten, de ruimere familie, de speelgoedwinkel, TV, (school)boeken, vrienden, ...
 - Is de opvoeding die je krijgt ook afhankelijk van het gender van je opvoeder? Krijg je een andere opvoeding van een mannelijke opvoeder dan van een vrouwelijke opvoeder?

AFSLUITING

Wat neem je hiervan mee? Wat heeft er jou verrast? Was dit iets nieuws voor jou?

KERNBOODSCHAPPEN

- Gendernormen worden van kleins af aan doorgegeven, onder andere door het speelgoed dat we (onbewust) krijgen aangereikt en dat heeft een grote impact op de keuzes die we in ons latere leven maken.

WORKSHOP 3.

Man box / vrouw box

DOEL

- Deelnemers begrijpen hoe gendernormen het leven en de relaties van mensen beïnvloeden
- Deelnemers begrijpen het verschil tussen sekse, gendernormen, genderidentiteit en seksuele oriëntatie

MATERIAAL

- 2 grote vellen papier
- Tape
- Stiften

DUUR

40 min

VERLOOP

1. Teken een **groen** vierkant op één van de vellen papier. Vraag aan de deelnemers of er ooit al eens tegen hen of iemand in hun omgeving werd gezegd: "Gedraag je als een man". Letterlijk of figuurlijk.
 - Hoe komt het dat die persoon dat zei?
 - Hoe voelde de persoon die dat te horen kreeg zich daarbij?
 - Hoe heeft die persoon daar toen op gereageerd?
2. Schrijf de betekenissen die de deelnemers naar voor schuiven in het vierkant, maar niet **in het groen** (bijvoorbeeld: stoer zijn, niet wenen, leiding geven, ...)

MAN BOX

3. Stel hen volgende bijkomende vragen en noteer de antwoorden buiten het vierkant.
 - Welk gedrag is niet typisch mannelijk?
(noteer deze antwoorden aan de buitenkant van de box, niet in het rood)
 - Welke reacties geven anderen dan? Hoe noemen ze jou/die persoon dan?
(noteer deze antwoorden aan de buitenkant van de box **in het groen**)

4. Start de discussie.
 - Waar komen deze ideeën vandaan? Welke invloed hebben familie/vrienden hierop?
 - Welke invloed hebben de media (denk aan TV, YouTube, magazines, sociale media, radio) hierop?
 - Hoe is het voor mensen om in deze box te zitten?
 - Wat maakt dat het belangrijk is om in deze box te zitten en aan alle verwachtingen te voldoen?
 - Hebben deze verwachtingen een invloed op jouw dagelijks leven?
Wat zijn de gevolgen van deze verwachtingen?
 - Welke invloed heeft het leven in de box op de manier waarop we omgaan met elkaar
(bijvoorbeeld in een liefdesrelatie, onder vrienden, in de sportclub, ...)?
 - Wat als je niet voldoet aan al die verwachtingen?
 - Wat gebeurt er als jij je buiten de box begeeft? Hoe voel je je daarbij?
 - Ken je zelf iemand die niet helemaal voldoet aan deze verwachtingen?
Hoe is dat voor deze persoon?
 - Heb je zelf al zo een boodschap gegeven aan anderen?
Hoe komt het dat je dat toen deed?

5. Vraag aan de deelnemers of ze denken dat er ook een vrouw box bestaat en hoe die er dan uitziet.
Vraag hen wanneer vrouwen de boodschap meekrijgen "Gedraag je als een vrouw"?

6. Teken een nieuw groen vierkant op een groot vel papier en herhaal de oefening met de vrouw box.

VROUW BOX

slet

agressief

halve jongen

hoer

luid

rationeel

manwijf

mannelijk

bitch

arrogant

tomboy

boeren en scheten

kutwijf

7. Leg daarna de twee boxen naast elkaar start de discussie.

- Wat betekent mannelijkheid? Wat betekent vrouwelijkheid? (de kenmerken die onze maatschappij als typisch mannelijk/vrouwelijk beschouwt)
- Bestaan er vrouwen die de eigenschappen van de man box hebben? Bestaan er mannen die de eigenschappen van de vrouw box hebben?
- Hoe is het voor een vrouw om typisch mannelijke eigenschappen te hebben? Hoe is het voor een man om typisch vrouwelijke eigenschappen te hebben? Is dat gemakkelijk/moeilijk? Wat maakt dit moeilijk/gemakkelijk?
- Is het moeilijker/makkelijker voor mannen om uit de box te stappen dan voor vrouwen? Waarom wel of waarom niet? Hoe komt dat?
- Wat is het effect van de woorden die we in het groen opschreven?

Ter info

Vrouwen (en personen die bij de geboorte het geslacht vrouw toegewezen kregen) krijgen vaak een dubbele boodschap: "Wees niet mannelijk", maar ook "Je moet je mannetje kunnen staan" wat betekent dat als je serieus genomen wilt worden, je je moet gedragen als een man.

Mannen (en personen die bij de geboorte het geslacht man toegewezen kregen) krijgen daarentegen vaak één heel duidelijke boodschap: "Wees niet vrouwelijk". Tegenwoordig wordt er echter ook meer en meer een dubbele boodschap gegeven en wordt er ook van mannen verwacht dat ze zich kwetsbaar opstellen bijvoorbeeld.

- Er is voor vrouwen meer 'flexibiliteit' dan voor mannen, die onderhevig zijn aan striktere ideeën en meer last hebben van 'gender policing' oftewel het corrigeren en opdringen van gendernormen en genderstereotypen.

TER INFO

deze woorden zorgen ervoor dat we in de box blijven en corrigeren het gedrag van mensen die uit de box stappen.

- Kan je mannelijkheid verliezen? Kan je vrouwelijkheid verliezen?
- Welke voordelen en welke nadelen biedt de box?
- Wat kan je zelf doen om sommige negatieve gevolgen tegen te gaan?
- Wat is er nodig om het voor iedereen gemakkelijker te maken om soms uit de box te stappen? Hoe kunnen we daar zelf iets aan doen?

8. Stel volgende vragen om de discussie af te sluiten:

- Wat zijn de zaken waarin mannen en vrouwen wel van elkaar verschillen?
- Zijn er verschillen die puur biologisch zijn?

Gebruik dit als basis om de verschillende categorieën te benoemen: biologisch geslacht, gendernormen, genderidentiteit, seksuele oriëntatie (**Zie infoblad**)

AFSLUITING

Wat neem je hiervan mee? Wat heeft er jou verrast? Was dit iets nieuws voor jou?

KERNBOODSCHAPPEN

- De box beperkt onze vrijheid om te bepalen wie we zijn. We dragen hier zelf vaak onbewust aan bij en dus is het ook aan ons om dit te veranderen.

Kijk tip!

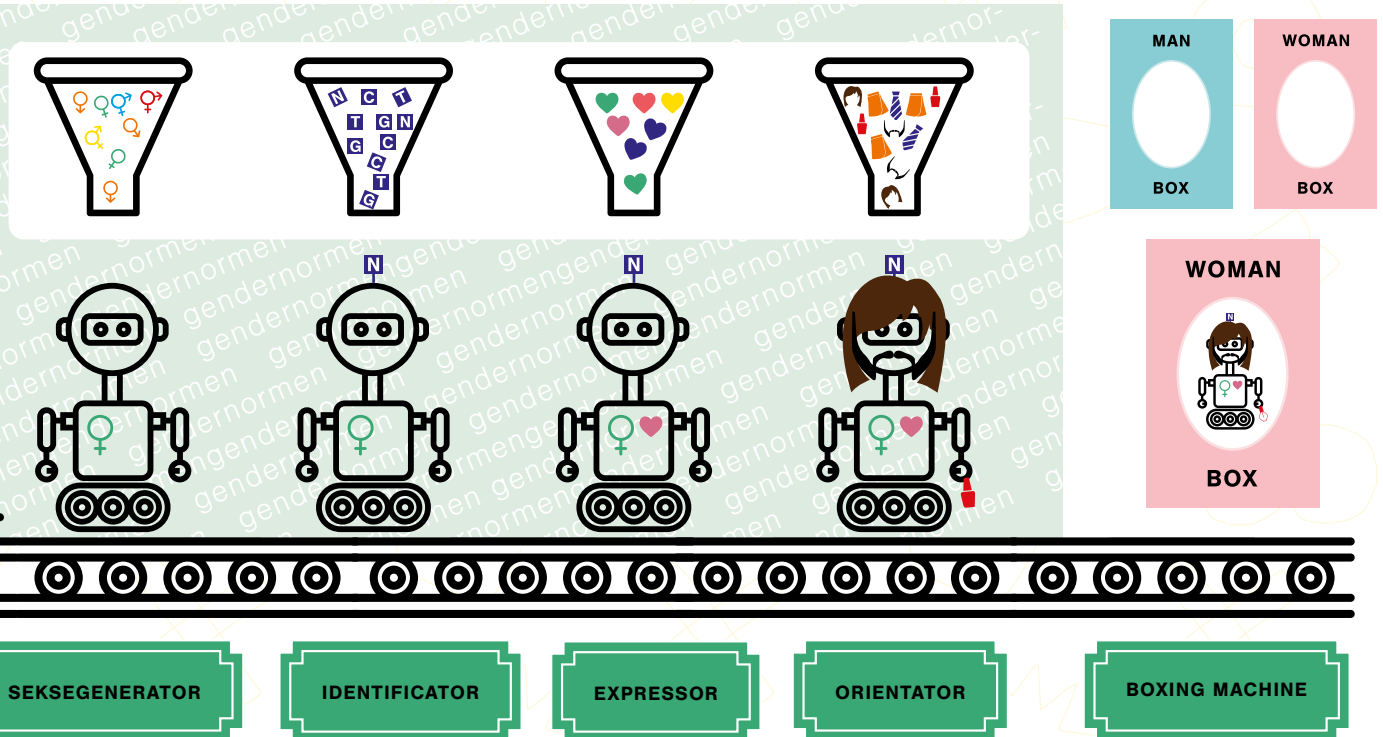
De VPRO documentaire 'Man Made' van Sunny Bergman waarin ze onderzoekt wat de maatschappelijke ideeën over mannelijkheid zijn.

www.2doc.nl/documentaires/series/2doc/2019/april/man-made.html

De filmpjes 'Be a lady, they said' www.vimeo.com/393253445

en 'Be a gentleman, they said' www.youtube.com/watch?v=GYDL0Grc9s

Infoblad WORKSHOP 2. Genderbot

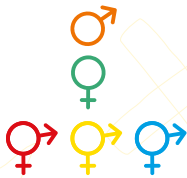

Gender-Bot

Met gender verwijst men vaak naar verschillende dingen. Dit zorgt soms voor verwarring. Via de gender-bot leggen we deze verschillende dingen uit.

SEKSEGENERATOR

= geslacht of sekse = het biologisch geslacht bij de geboorte (hormonen, genitaliën en chromosomen)

= Het biologische geslacht is mannelijk (mannelijke genitaliën, hormonen en chromosomen).

= Het biologische geslacht is vrouwelijk (vrouwelijke genitaliën, hormonen en chromosomen).

= Intersekse variatie: er zijn zowel mannelijke als vrouwelijke biologische kenmerken aanwezig (hormonaal, chromosomaal en/of genitaal).

→ De verschillende kleuren duiden op de grote verscheidenheid aan intersekse variaties.

IDENTIFICATOR

= **genderidentiteit = het innerlijke gevoel los van het biologisch geslacht**

- C** = **Cisgender** = het biologisch geslacht dat je kreeg bij de geboorte komt overeen met je innerlijk gevoel.
- T** = **Transgender** = het biologisch geslacht dat je kreeg bij de geboorte komt niet overeen met je innerlijk gevoel.
- N** = **Non-binair** = je innerlijk gevoel past niet in één van de de hokjes 'man' of 'vrouw'.
- G** = **Genderfluïde** = je genderidentiteit verandert doorheen de tijd. Bijvoorbeeld je voelt je soms man of vrouw.

ORIENTATOR

= **oriëntatie = tot wie je je (seksueel en/of romantisch) aangetrokken voelt.**

- = **Homoseksualiteit** = je voelt je (voornamelijk) aangetrokken tot mensen met dezelfde genderidentiteit.
- = **Biseksualiteit** = je voelt je (voornamelijk) aangetrokken tot mensen met dezelfde of een andere genderidentiteit.
- = **Panoseksualiteit** = je voelt je aangetrokken tot een persoon ongeacht de genderidentiteit.
- = **Aoseksualiteit** = je voelt je zelden of nooit seksueel aangetrokken tot iemand.
- = **Heteroseksualiteit** = je voelt je (voornamelijk) aangetrokken tot mensen met een andere genderidentiteit.

Er zijn nog vele andere genderidentiteiten en seksuele oriëntaties. Als je hier meer over wil lezen, surf dan zeker naar de website van **cavaria**. <https://cavaria.be/woordenlijst>

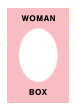

EXPRESSOR

= **genderexpressie = de manier waarop je jezelf aan de buitenwereld toont.**

- = Het dragen van een rok ziet de samenleving als iets stereotiep vrouwelijk.
- = Gezichtsbeharing of een baard worden gezien als iets stereotiep mannelijk.
- = Lang haar wordt geassocieerd met vrouwelijkheid, kort haar met mannelijkheid.
- = Een kostuum dragen wordt in de samenleving als iets stereotiep mannelijk beschouwd.
- = Make-up en nagellak ziet de samenleving als iets stereotiep vrouwelijk.

GENDERNORMEN

= **De ideeën, sociale afspraken en verwachtingen die een samenleving heeft over mannelijkheid en vrouwelijkheid**

- **vrouwelijkheid / vrouw box** = De sociale afspraken en verwachtingen binnen een samenleving die gepaard gaan met vrouwelijkheid.
- **mannelijkheid / man box** = De sociale afspraken en verwachtingen binnen een samenleving die gepaard gaan met mannelijkheid.

